

Москва, Москва

Звучи неправдоподобно, но аз, откровеният русофил, с руска гимназия и университетска специалност руски език, пламенен поклонник на руската литература и руското кино, обслужващ руски туристи в Прага, не бях ходил в Русия! В съветската ера, когато от България натам потегляха цели влакове, наричани „на дружбата“, на мен и през ум не ми минаваше да се метна на някой от тях. Досещате се защо, нали? Напомням, че тогава за мен имаше една единствена цел на пътувания в рамките на „социалистическия лагер“ – любимата, обичаната Прага. И след като най-сетне я покорих и пузнах корени в нея, общувайки с руснаци, чувайки това-онова за Москва и Санкт Петербург, започнах да си мисля, че не е лошо все пак и аз да ги видя отблизо.

Прокрадналата се мисъл често ме навестяваше, но високите цени и липсата на време все я отблъскваха и отлагаха за по-късно.

Тази година обаче се отказахме от Корфу и за утеха, че съм останал през лятото в Прага, получих предложение от моравска фирма да съпровожда малка групичка чешки ентузиаста до Москва и Санкт Петербург. Отново го отдавам на късмета си – благодаря ти, драги! В средата на септември потеглих за Москва като „руководител групи“, както по-рано казваха на днешните турлидери. Ще спестя подробно стите около получаването на руска виза, пътуването ми до Тршинец, преспиването ми в хотел и събирането с автобус на двайсетината души от Тршинец, през Острава, Оломоуц, през още някакви две малки градчета, та чак до Бърно, пристигането ни във Виена на летището, чекирането, полета с руски самолет, хранително-питейното подкрепление по руски и кацането на летище Домодедово. И тук има върху какво да упражня

чувството си за хумор, но се въздържам, целта ми е да напиша повечко за Москва.

Че то град като град ли е! От чичко Гугъл узнах, че днешната столица на Русия се разпростира вече на площ от 2500 кв. км., че има население почти 12 милиона, че е най-големият град в Европа и петият най-голям в света! Радвах се, че ще видя най-известните му символи – прочутия Червен площад с мавзолея на Ленин (не че изгарях от желание да видя мумията на вожда на световния пролетариат), храма „Василий Блаженный“, Большой театър, Третьяковската галерия, Стария Арбат. Знаех, че е град на контрастите – древни манастири и средновековни храмове редом с ултрамодерни монолитни сгради, че има уникална радиална структура на пътищата и улиците, които се събират в центъра на града край Кремъл и няколко, вече пет, концентрични пръстеновидни пътя, наричани на руски колъцо. Най-старите знаех като имена от литературата и филмите, Бульварное колъцо

и Садовое колъцо, най-новото, най-външния околоръстен път за помних от екскурзководката, че има дължина 104 километра!

КОЛИ, КОЛИ, НАВСЯКЪДЕ КОЛИ

От споменатия път започна и запознаването ни с Москва. По него тръгнахме от Демодедово към хотела. Абе все едно пътувахме от София за Пазарджик, само че едва-едва, по магистрала с пет ленти в двете посоки. А като свихме по-към центъра, още по-бавно. Носехме се като пън върху бавна черна река, почти два часа, за да стигнем до хотела. Няколко думи и за въпросния хотел – само защото се оказа исторически обект. „Измайлово“ – комплекс от четири многоетажни сгради, строен специално за Олимпиадата през 1980 година, с общ капацитет 1500 легла! Мащаби съвсем по руски, иначе след реконструкциите – по лукс, разнообразие от магазини, ресторанти, кафенета, и най-вече с изобилието си на закуската надхвърляше нивото на познатите ми пражки четиризвезд-

ни хотели, а се водеше тризвезден. По програма разполагахме с два дни в Москва. През първия трябваше да видим най-значимите забележителности от централната част на града и да посетим Кремъл. Ще си спестя подробностите по отделните обекти. Само ще ги спомена и най-вече ще споделя онова, което най-силно ме впечатли.

Обиколката се проведе с автобус, който отново пълзеше по задръстените от коли улици, в няколко потока. Коли, коли, навсякъде коли. Имах чувството, че ги има и по дърветата, и по покривите. Но затова пък имахме достатъчно време да се наслаждаваме на отделните сгради, които ни посочваше екскурзоводката, и спокойно да ги снимахме. Както вече споменах – старинни храмове с позлатени куполи и до тях ултрамодерна многоетажна сграда от метал и стъкло. И от двете страни реки и канали – ту Москва река, ту притокът ѝ Яуза. Страшно ме впечатли паметникът на Петър Велики някъде сред водите – метален стилизиран кораб от неговото време и той самият, в цялото си величие. Силно впечатление ми направиха и сградите от условно казания „сталински стил“. Ще спомена сградата на Московския университет „Ломоносов“ и три импозантни, внушителни сгради за специалните руснаци – една за номенклатурата, една за учените и една за дейците на културата. Високи, кулообразни, декорирани със скулптурни композиции, уникални! И както споменатите избраници са били настанявани по благоволенieto на Сталин, така

и много от тях, пак по негово разпореждане, в някоя нощ са поемали към ГУЛАК и Сибир.

Първата ни спирка бе до езерото край Новодевическия манастир, за да посетим тамошното прочуто гробище, където почиват останките на големи имена от руската политика и култура. Видяхме надгробieto на Хрущов и Елцин – единият с бюст върху пиедестал в черно и бяло, другият – само огромно полегнало руско знаме от мрамор в трите му цвята. Впечатляващо, туристите снимат, снимах и аз. Но най-много се зарадвах на паметника на Юрий Никулин – бронзова фигура в естествени размери, поседнал, а в краката му любимото куче. До великия комик и клоун – паметниците на две не по-малко велики дами от миналия век – изящната Галина Уланова и корпулентната Людмила Зыкина.

Втората ни спирка бе на Воробьевы горы – висок хълм, от който се разкрива панорамна гледка към Москва. Зад нас сградата на Университета, под нас небезизвестният спортен комплекс „Лужники“, вляво от него – Паркът на победата. Спряхме и там, за да снимаме монументите. Невероятно мащабно, грандиозно, величествено – така, както само руснаците умеят да тачат миналото си и неговите герои!

В СЪРЦЕТО НА СТАРА МОСКВА

Следващата ни спирка бе пред Кремъл. А там народ, народ – най-вече азиатци. Имахме определен час, за да влезем в сърцето на стара Москва, изчакахме си го и се понесохме

подир тълпите. Досещате се, че колежката екскурзоводка, с разпространеното руско име Марина, не спираше да разказва на странен, но симпатичен с отклоненията си от нормите чешко-руско-словашки език. Чехите великодушно ѝ прощаваха това несъвършенство и ѝ се радваха, защото бе много симпатична и приятна, на неопределена възраст – между 40 и 50. Аз, професионално деформиран, не се вслувах много в речта ѝ, основно снимах, то се знае, това, което снимат всички – Цар Пушка, Цар Колоколь, фасадите на сгради и храмове. И чаках с нетърпение почивката, за да си пийна кафенце и да запаля цигара. А трябваше и да хапна нещичко, бе вече късен обяд. Събратята чехи измъкнаха и захапваха по някой друг предвидливо спретнат при закуската сандвич, а аз, тежкарят, поканих колежката да я почерпя бира и да хапна руски борш. Влязохме в някакво бистро, едно от тия, които тук наричат „кафе“, а в тях предлагат всичко – от супи до засукани гозби. Научих, че там, където пише „ресторан“, вече е дебела работа и не е за всекиго. Абе не по-малко дебела бе работата и там, където влязохме, защото за една баварска бира платих 6 евро! Направо ме сви коремът от цената, но стоически преглътнах и нея, и бирата.

ЧЕРВЕНИЯТ ПЛОЩАД

На площада пред Кремълската стена ме впечатлиха отново скулптурните композиции. Естествено сред вода. Много вода, много нещо, бе! И шадравани! Дори в самия канал

или в реката – шадравани! Тук те бяха декорирани с прекрасни коне, прословутата руска тройка, както и с герои от най-популярните руски приказки. След обедната почивка загърбихме споменатите персонажи и поехме към Червения площад. Виж ти, че той съвсем не бил толкова голям, колко съм си мислел, гледайки го по картички, календари, филми и прочее. На всичкото отгоре обграден с телена мрежа, защото се провежда някакъв ремонт. По тази причина не се и доближихме до мавзолея на Ленин, нито до прочутата кула с червената звезда на върха. Ако това се бе случило преди трийсетина години, сигурно щях да бъда нещастен, че съм лишен от тричасовата опашка и възможността да видя мумифицирания пролетарски вожд. Апропо, така и не разбрах, вътре ли бе още той или не. Но пък името му е навсякъде. Например входовете на всички метростанции бяха декорирани с надпис, че московският метрополитен носи неговото име. Та напълно равнодушен към възникналата ситуация, аз хвърлих по един бегъл поглед към сградата на някогашното кметство, сега музей, към ГУМ и възхитен, се курдисах пред храма на „Василий Блаженный“, оглеждайки се кого от чехите да удостоя с честта да ме фотографира.

С това първият ден от обиколката ни на руската столица приключи. Автобусът ни понесе отново бавно и величествено към хотела, където всеки се спасяваше по своему из неговите лабиринти и околните сгради. Наплашени от мита за московската престъпност, никой не набра кураж да остане в центъра и сам да се прибере в хотела с метрото.

КАТИНАРИ И КАТИНАРЧЕТА

На другия ден емоциите ни започнаха тъкмо с посещение на споменатото метро. Марина ни купи билети, поведе ни надолу-нагоре, сменяхме линии и посоки, спирахме поне на три-четири станции, където тя отново разказваше каквото се полага. Най-много се впечатлих от станция „Маяковското“, отличена с награда за дизайн в Париж през 1938 година, ако не се лъжа. Леле-е-е, що мрамори, що полускъпоценни камъни, високи тавани, огромни, пищни полилеи. И сетне пак с пълзящ автобус до някакво мостче, през което трябваше да стигнем до Третяковската галерия. Абе мостче като мостче, с елегантно извит гръбнак, трябва да е някъде от края на деветнайсети век, но поело върху си огромно количество предмети заради поверия от двайсет и първи век. Казват, че тази мода дошла някъде от Италия, от Венеция или Рим, от две-три години проби и в Прага, но в Москва видимо се е наложила преди повече от десетина години, съдейки по надписите по споменатите предмети. Досещате ли се какви са те? Катинари – малки и големи, стотици, хиляди, дали пък не и милион? Като розите на Алла Пугачова, нали все пак сме в Русия. Сигурно сте чували – влюбените купуват катинар, заключват го върху мрежата или парапета на някой мост, целуват се и хвърлят ключето в реката, за да останат завинаги заедно, заключват любовта си, сиреч. Тук не само от двете страни на моста, а и по протежение на крайбрежната улица – стотици метри, осеяни със специално монтирани метални конструкции, напомнящи широка елха над човешки бой, окичени с какви ли не

катинари и катинарчета. Ех, къде са нашите мургави събрата да грабнат ножовка и да се впуснат в акция! Помислих си го и ми стана весело.

ТРЕТЯКОВСКАТА ГАЛЕРИЯ

Весело ми бе и в Третяковската галерия. Какво препускане от зала в зала, само и само после да кажеш, че си видял оригинала на тоя или оня световен художник. Е, нека не прекалявам със самоиронията, изпитах насладата да се спреш пред платна, които знаеш от картички, албуми или календари. Насладих се на най-прочутите картини на най-големите руски художници, нека спомена все пак някои от тях – „Альонушка“ на Васнецов, „Иван Грозни и синът му Иван“ на Репин, „Седналия демон“ на Врубел, по няколко прекрасни картини на Шишкин, на Верещагин, на Ръорих. Два часа ни водеше Марина от зала в зала, разказвайки за този или онзи автор, за тази или онази негова картина, сетне ни остави цял час сами да решим кого ще удостоим най-дълго с вниманието си. След Третяковската автобусът ни откара и до най-новия храм на Москва – на Христа Спасителя. Най-нов в този си вид, разбира се. Инак храмът датира от 1812 година, разрушен от болшевиките през 1931 година и отново въздигнат от 1990 до 2000 година. Макар и възстановен едно към едно, с много злато и красоти, като влезеш в него, не се чувстваш като в храм, а в музей, липсват сякаш натрупванията на тайнство и дух.

СТАР АРБАТ

Последният обект, включен за този ден в програмата ни, бе прочутият

Стар Арбат. Е, тук вече бях силно разочарован. Няма и помен от онава, за което бях чел и слушал за тази най-популярна и най-артистична улица в старата Москва. Навсякъде по нея са се курдисали споменатите техни „кафе“, предлагащи главно суши, ченчбюра, лъскави витрини, кич и джунджурии за туристи. Нямаше ги и прочутите художници, които като нашите на Карлов мост рисуват портрети и шаржове. Само един-двама, колкото да се каже. От това, което видях по стативите им личеше, че са трета-пета гарнитура, на всичкото отгоре с вид на клошари. Добре поне, че са сложили паметник на Булат Окуджава, та да има с какво да се снимам за спомен от Арбат. Обектива на апарата си зарадвах и с паметниците на Пушкин и Наталия Гончарова, инсталиран срещу дома, в който са живели. Голямото разочарование от Арбат бе бързо забравено и заменено с най-силните ми преживявания из други улички и паркове на стара Москва. Това обаче пак си бе мой късмет и вече бе по личната ми програма. Натоварих туристите, за които носех отговорност, обясних им, че шофьорът ще спре точно пред хотела, напомних, че на другия ден в 12 часа трябва да сме готови за отпътуване към Санкт Петербург, помахам след автобуса и хукнах към Большой театър, където си бях уговорил среща със свои познати.

ДРУГАТА МОСКВА

Наташа и Юра са симпатични, интелигентни, около четиридесетгодишни съпрузи. Бяха в Прага през юли и аз имах удоволствието да им бъда екскурзовод. По време на обедната почивка седнах на тяхната маса

и не помня как, но е станало дума за Храбал и за неговия роман „Обслужвал съм английския крал“, защото след време получих имейл от Юра, в който пишеше, че е прочел романа и възторжен ми благодареше. Когато разбрах, че ще ходя в Москва, му писах и така се разбрахме, че ще се видим. И ето, сега ме чакаха пред Большой театър, за да ми покажат своята, другата Москва, където не водят туристи. Тази идея ме въодушеви, тъкмо за това си мислех и аз. Оказа се, че Наташа е израсла недалеч от дома, в който е живял Булгаков, и си бе наумила да ме заведат там. По пътя заговорихме за Высоцки. Това стана повод да се отклоним малко, за да ми покажат и паметника му. Стоеше величествен, в естествен ръст, леко разкрячен, пред някаква градинка на неколямо кръстовище, с провесена китара на гърба. То се знае, че се увековечих с него. После минахме през някаква театрална градина, закътана сред високите сгради, с няколко театъра, кафета и ресторанти. Взирах се в лицата на актьорите по рекламните снимки, но рядко виждах познат лик, у по-възрастните, разбира се. Минахме и през парка с известните от романите и от филмите Патриаршие пруды, където през зимата се карат кънки. Край езерото в алеите имаше редица бронзови скулптурни композиции по басните на Крилов – невероятна гледка.

ДОМЪТ НА БУЛГАКОВ

И все пак най-силно изживяване си остана домът на Булгаков. Пред блока, като на стража, стояха герои от „Майстора и Маргарита“, в самия апартамент, в който е живял големият писател, негови почитатели са

спретнали нещо като музей, с малка сладкарничка, в която се предлагат само чай и дребни сладки. В една от стаите бе поставен монитор, по който течаха кадри от филма „Кучешко сърце“, в другата имаше неколямо паметник на писателя, с ръст на дете, а до него кутия с процеп, нещо като урна за гласуване по време на избори. Над едното ухо на бронзовия Булгаков се бе надвесила жена на около четирийсет и нещо му шепнеше. Сетне извади от джоба си сгънато листче хартия и го пусна в споменатата кутия. Не беше трудно да се досетя, че му е прошепнала някакво свое желание и за сигурно е пуснула в кутията същото, в писмен вид. Ах, тези рускини! И тук не бе трудно да се досетя, че сигурно ще е свързано с любовни копнежи.

Дълго скитахме с моите нови приятели из улиците на притихналата, потънала в светлини Москва. Нощта бе топла, приятна. Не помня за какво сме си говорили, но знам, че със сигурност е било приятно и искрено. Бях се потопил в свой близък, емоционален свят. Странно, видях и узнах толкова много неща за руската столица, а над всичко това остана да доминира радостта ми от тази романтична разходка. Дали защото съм неспасяем романтик, или защото за пореден път се бях срещнал с широката, уникална руска душа, която така откровено се разкрива пред теб и умее да те стопли и зарадва. Не знам, а и няма значение. Важното е, че бях щастлив – бях се сдобил с нови приятели, а това за мен е истинско богатство. Та така.

Васил Самоковлиев